

Konu: **Kadim Diller ve Yazılar**

Yazı: **37**

Akhenaton Dönemi

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Kenger toplumlarının Asya'dan dünyanın dört bir yanına yayıldıklarını kanıtlayan birçok gösterge vardır. Onlar Tanrı'nın görüntüsü olarak kabul ettikleri güneşe özel bir değer vermekte idiler. "Tolu" adı verdikleri bir kap ile yemin ettiklerini gördük (Bkz. 20 sayılı **AND-İÇME Kadehleri** başlıklı yazı). Bu yemin onların âdil ve dürüst bir yönetici olacaklarına dair verdikleri kutsal bir söz idi. Toplumu yönetirken de çeşitli fırsatlarda törenler düzenlerler, kadeh kaldırıp tolu içerlerdi.

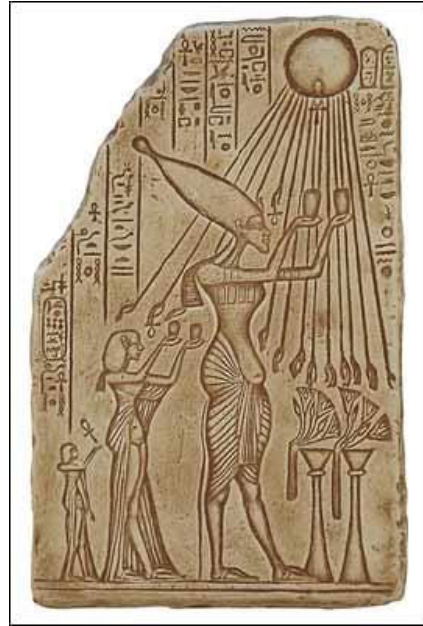
Kadim bir Türkçe konuşan Kengerler bu "**And-İçme**" geleneklerini, kısa süre de olsa, kadim mısırdan yeniden canlandırmakla kalmamış, aynı zamanda tek tanrı inancını yaymışlardır. Yıl M.Ö. 1379; babası tarafından kendisine verilen isim Tutmose IV olmasına rağmen tahta çıkar çıkmaz adını **Akhenaton** olarak değiştirdi. Yönetimi M.Ö. 1379 ile 1362 yılları arasında sadece 17 yıl sürdü. Fakat bu kısa süre içinde Mısır dininde ve kültüründe önemli reformlar ve değişiklikler yaptı.

Akhenaton'un en önemli reformu çok tanrılı dini yasaklayıp tek tanrı dinini kurması ve güneş olarak görüntülenen tek tanrıya **Aton** adını vermesidir. Şu halde Akhenaton adı ile Aton adı arasında ilişki bulunması gerekir. Kadim Mısır dili sadece sessiz harflerle yazılıyordu. Bu yazı tarzı Arapçaya da geçmiştir. Sessiz (ünsüz) harfleri yazdığımızda Akhen sözcüğü KHN şekline dönüşür. KHN harflerini okuyan "Mısır dili uzmanları" yanılmış olamazlar mı? Çünkü KHN harfleri hem AKHEN hem de KHAN olarak okunabilir. Akhenaton adı **KHAN-ATA-ON** olarak okunacak olursa "**Evrenin yönetici atası**" anlamı ortaya çıkar. Çünkü ON kök sözcüğü evreni ve güneşi simgeleyen damganın adıdır (Bkz. 33 sayılı **K harfinin Kökeni** başlıklı yazı).

Üstte, soldaki ve ortadaki resimlerde Akhenaton'un çekik gözlü ve ince burunlu olduğu görülüyor. Sağda ise Akhenaton (**Khan-ata-on**) dönemine ait bir kabartmada firavun ve karısı kraliçe Nefertiti görülmektedir. Tek tanrı dinini ilk olarak kabul etmiş olan Akhenaton güneşi de tek tanrının simgesi olarak ilan etmiştir. Nitekim kabartmada güneşin ışınları her ikisini ve çocuklarını aydınlatıp kutsamaktadır. Altta solda Nefertiti ve sağda aynı döneme ait bir diğer kabartmada ellerinde tuttıkları kadehleri güneşe doğru yükselten Khan-ata-on önde ve arkasında iki karısı görülüyor. Birinci karısı **Nefertiti** daha büyük ve arkasında ikinci karısı **Tiye** görülüyor. Güneşten inen ışınlar ise onları kutsarken Khan-ata-on'a ve eşlerine birer **Ankh** (On-Okh) iniyor. Ankh olarak okunmuş olan sözcüğün yazılışı **NKH** harfleri olduğundan On-Okh olarak da okunabilir. Bu kabartma resimle ifade edilmek istenen şudur:

Yönetici kral ve eşi tek tanrıya ve onun simgesi olan güneşe saygı işareti olarak kadeh kaldırıyorlar ve yemin ediyorlar. Tanrının simgesi olan güneşten onlara birer ON-OKH iniyor. Böylece yönetici ve eşi tanrısal özellikler kazanarak Onokh (Ankh) sayesinde manevî güç ve uzun ömür kazanmış oluyorlar.

Khanataon'un eşi Nefertiti bir Nubia (**Kuş** ülkesi) prensesi idi. Babasının adı AY idi. Hem **Kuş** hem de **Ay** Ön-Türk kök sözcükleri, Nubia kültürünün kadim bir Ön-Türk (Kenger) kültürü olabileceğine işaret ediyorlar. Nefetiti'nin bir Kuş prensesi olarak güneş kültünü zaten aileden bildiğini ve eşini de bu yönde etkilediğini tahmin edebiliriz. Böylece "evren-güneş" simgesi olan ON sözü ile yöneticiyi ifade eden OKH sözcüğünün birleşip Ankh olarak okunmuş olduğunu, fakat **ONOKH** olarak okunması gerektiğini görüyoruz.

Akhenaton (Khan-ata-on) yeni olan tek tanrı dinini geliştirmek için Akhetaton, şehrini kurdu. Akhetaton sözü de **Khan-Et-Ata-On** şekline ayrıştırıldığında "**Evrensel yönetici Khanata'nın yapıtı**" olur. Burada "et" kök sözcüğü "etmek-yapmak" yani *inşa etmek* anlamına gelmektedir. Bu şehir daha sonraları tümüyle yerle bir edilip taşları dağıtılmıştır. Bugün sadece adı kalmış durumdadır. Nedeni ise "tek tanrı" dinini Amon rahiplerinin kabul etmek istemeyişleridir. Çünkü Ata-On dininde Amon rahiplerine yer yoktu. Khan-ata-on, **Khan-et-ata-on** şehrini kurduktan iki yıl sonra baş şehir olarak ilan etti ve ailesi ile birlikte oraya taşındı. Tek tanrı dininde tapınmalar açık havada ve güneş altında yapılmaya başlandı. Tek tanrı dininde bütün canlılara saygı ve doğa sevgisi öncelik taşıdı. Fakat Khan-Ata-On, Akhenaton'dan sonra gelen firavunlar tekrar eski inanca, çok tanrılı dine geri döndüler. Böylece tek tanrı inancı kadim Mısır kültüründe sadece 17 yıl sürdü.